

Uppföljning av simkunnighet i årskurs 5

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING.....	2
INLEDNING	3
BAKGRUND.....	3
OM UNDERSÖKNINGEN	4
<i>Enkäten</i>	4
<i>Urval</i>	4
<i>Statistiskt säkerställda skillnader</i>	5
SIMKUNNIGHET	6
<i>Orsaker till att eleverna inte når målen i simning</i>	7
<i>Årskurs då simundervisningen startar</i>	9
<i>Kontroll av simkunnsighet</i>	10
KUNSKAPER I BAD-, BÅT- OCH ISVETT	11

Bilaga, Enkät

Sammanfattning

Resultatet av denna uppföljning avseende simkunskaper hos elever i årskurs 5 visar att 7 800 elever inte uppnår målen enligt kursplanen i idrott och hälsa. Det motsvarar 8,3 procent av eleverna.

Flickor når målen i högre utsträckning än pojkar. Elever i skolor med fristående huvudmän når målen i högre utsträckning än elever i skolor med kommunal huvudman.

Av de orsaker idrottslärarna hänvisar till om varför elever inte når målen är rädsla för vatten den mest förekommande. Även kulturella orsaker är relativt vanligt förekommande. Det som förenar dessa orsaker är elevernas ovana vid vatten. Många nyinvandrade elever har liten eller ingen vattenvana från besök i exempelvis simhallar eller bad utomhus.

Att vattenvana har betydelse framkommer även vid en jämförelse mellan skolor som startar sin simundervisning i lägre årskurser jämfört med skolor som startar i högre årskurser. Eleverna når målen i högre utsträckning i skolor som startar sin simundervisning i lägre årskurser.

Åtta av tio skolor börjar att kontrollera elevernas simkunnighet i årskurs 3 eller tidigare. Hälften av skolorna genomför kontroll vid tre eller fler tillfällen. I nästan samtliga skolor kontrolleras simkunnigheten genom praktiska prov.

Andelen elever som inte når målen för kunskaper om bad-, båt- och isvett är 4,2 procent vilket motsvarar 3 900 elever. I likhet med målen om simkunskap når flickor målen i högre utsträckning än pojkar och elever i fristående skolor når målen i högre utsträckning än elever i kommunala skolor.

Undervisningen i bad-, båt- och isvett sker ofta teoretiskt. Tester och prov nämns sällan i samband med kontroller. Praktiska övningar och prov förekommer, men i mindre utsträckning än vid kontroll av målen om simkunskap.

Inledning

Skolverket fick 2006 i uppdrag av regeringen (U2006/364/S) att förtydliga målen för simkunnighet i årskurs 5 och att föreslå hur simkunnigheten skulle kunna följas upp. Uppföljningen ska ge en nationell bild av simkunnigheten och redovisas uppdelat på kön. Detta är den första uppföljningen efter förtydligandet av målen.

Bakgrund

År 2004 redovisade Skolverket en tillsynsrapport av skolornas simundervisning i syfte att bedöma hur verksamheterna arbetade med och levde upp till målen i kursplanen för idrott och hälsa. I kursplanen framgick att eleverna i slutet av det femte skolåret ska:

- *kunna simma och hantera nödsituationer vid vatten.*

Tillsynen riktades mot kommunerna och huvudmännen för de fristående skolorna som har ansvaret för att kursplanen följs och för att alla elever ges förutsättningar att nå upp till målen. Undersökningen genomfördes med en enkät riktad till huvudmännen med frågor om bland annat huvudmännens definition av simkunnighet, hur stor andel av eleverna som gick ut år 5 som var simkunniga och hur simkunnigheten kontrolleras.¹

Undersökningen visade att definitionen av simkunnighet varierade stort mellan huvudmännen. Den vanligaste definitionen överensstämde i stort med Svenska livräddningssällskapets definition.² Enligt huvudmännens definitioner av simkunnighet var 94 procent av eleverna i årskurs 5 i kommunala skolor simkunniga och motsvarande för fristående huvudmän var 96 procent. Till följd av resultaten i tillsynsrapporten fick Skolverket i uppdrag av regeringen, U2006/364/S:

Skolverket skall föreslå ett förtydligande av målet "kunna simma och hantera nödsituationer vid vatten" i grundskolans kursplan för idrott och hälsa som eleverna skall ha uppnått i slutet av femte skolåret. Förtydligandet skall utformas på sådant sätt att det bidrar till att elevernas simkunnighet förbättras samt att likvärdigheten mellan kommuner och skolor ökar. I sitt arbete med uppdraget skall Skolverket ta hänsyn till den definition av simkunnighet som tillämpas av Svenska Livräddningssällskapet. Skolverket skall även föreslå hur en uppföljning som ger en nationellt heltäckande bild av flickor och pojkars simkunnighet kan utformas.

Uppdraget resulterade i att målet att kunna simma förtydligades i kursplanen så att eleverna i slutet av femte skolåret ska³

- *ha god vattenvana, vara trygg i vatten, kunna simma 200 meter, varav 50 meter på rygg, och hantera nödsituationer vid vatten,*
- *ha grundläggande kunskaper om bad-, båt- och isvett.*

¹ Tillsyn av simkunnighet och förmåga att hantera nödsituationer vid vatten Dnr 2003:3260

² Simkunnigheten definierades att man ska kunna falla i på djupt vatten, få huvudet under och efter att åter tagit sig upp till ytan kunna simma 200 meter i en följd, varav 50 meter ryggsim.

³ Redovisning av uppdrag om översyn av grundskolans kursplan för ämnet idrott och hälsa. Dnr 2006:00492

I Skolverkets förslag om nationell uppföljning av simkunnigheten föreslås att simkunnigheten följs upp genom enskilda studier och inte ska läggas till det nationella uppföljningssystemet då detta skulle innebära att en allt för stor uppgiftslämnar-
börda samt ökade kostnader för kommuner, skolor och Skolverket. Då en under-
sökning av simkunnigheten ska kompletteras med frågor om skillnader mellan
flickor och pojkar bör undersökningen läggas lokalt hos skolorna snarare än på
huvudman då detaljkunskaper troligtvis inte finns centralt hos huvudmannen.

Om undersökningen

Undersökningen genomfördes med en postal enkät riktad till ett urval skolor med
kommunal respektive fristående huvudman.

Enkäten

En enkät bestående av tio frågor utformades i samarbete med Svenska Livrädd-
ningssällskapet, se bilaga 1. Utskicket gjordes under våren 2010 med två påminnel-
ser. Lärarna fick ange antal pojkar och flickor som inte beräknades nå målen i
årskurs 5, orsaker till att eleverna inte når målen och kontroll av målen.

Urval

Hösten 2009 fanns 3 561 skolor med årskurs 5 varav 3 065 med kommunal hu-
vudman och 496 med fristående huvudman. Av sammanlagt 93 800 elever gick
85 400 elever i kommunala och 8 400 elever i fristående skolor.

För att ge en nationell bild av flickors och pojkars simkunnighet i slutet av årskurs
5 drogs ett urval av 200 fristående skolor och 300 kommunala skolor. Urvalsramen
på 2 846 skolor bestod av skolor som hade 10 elever eller fler i årskurs 5 enligt
elevinsamlingen hösten 2009.

Tabell 1. Antal skolor i urvalsram, urval och andel skolor som svarat

Huvudman	Antal skolor i urvalsramen	Antal skolor i urvalet	Antal skolor som svarat	Andel skolor som svarat (%)
Kommunal	2540	300	219	73,0
Fristående	306	200	155	77,5
Totalt	2846	500	374	74,8

Tre av fyra lärare har besvarat enkäten. Svartsbenägenheten var något större i de
fristående skolorna jämfört med de kommunala.

Skillnader avseende egenskaper hos eleverna som svensk och utländsk bakgrund
samt kön i fördelningen mellan de skolor som svarat på enkäten och i populationen
som helhet är försumbara.

Svaren som presenteras har viktats med hänsyn taget till urvalsgruppernas storlek, i
detta fall huvudman. I presentationen av svaren för hela populationen görs upp-
räkning för att utjämna skillnader mellan fristående och kommunala skolor i urva-
let.

Statistiskt säkerställda skillnader

Uppföljningen av simkunnighet omfattar ett urval av skolor och de resultat som presenteras är skattade andelar av den undersökta populationen. För att kunna dra slutsatser om den verkliga fördelningen i hela populationen används konfidensintervall för att mäta säkerheten i andelsskattningarna.

Konfidensintervallet talar om hur sannolikt det är att finna den undersökta populationens verkliga andel inom ett visst intervall från den skattade andelen. Det finns en statistiskt säkerställd skillnad mellan två grupper om gruppernas respektive konfidensintervall inte överlappar varandra. I undersökningen tillämpas 95-procentiga konfidensintervall vid fastställande av statistiskt säkerställda skillnader. Med detta menas att intervallet i genomsnitt täcker det sanna värdet i 95 fall av 100 om andra fel än urvalsfel är försumbara.

I undersökningen kan inte skillnader i måluppfyllelse mellan pojkar och flickor samt huvudmän statistiskt säkerställas enligt ovanstående och måste därför tolkas med försiktighet.

6 (13)

Simkunnighet

Idrottslärarna fick besvara frågan om hur många elever i årskurs 5 på deras skola som våren 2010 inte beräknades nå målet avseende:

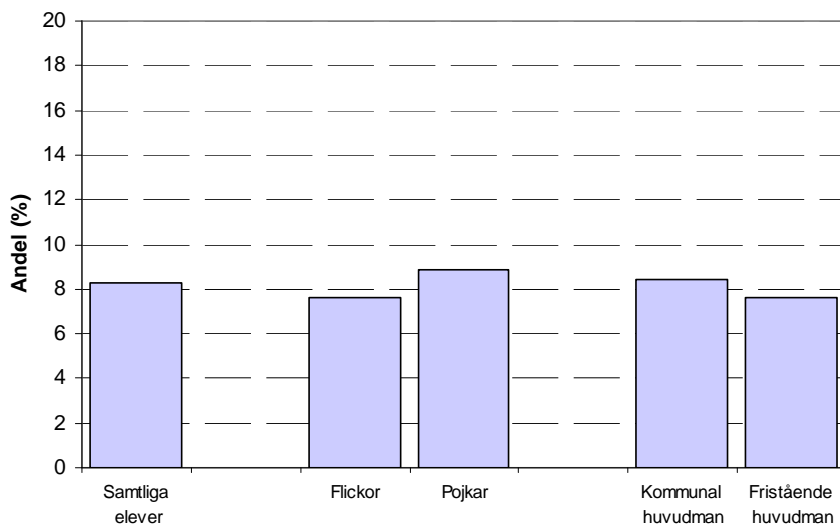
- *ha god vattenvana, vara trygg i vatten, kunna simma 200 meter, varav 50 meter på rygg, och hantera nödsituationer vid vatten.*

Av de elever som avslutade årskurs 5 våren 2010 beräknades 8,3 procent vilket motsvarar 7 800 elever inte nå målen för simkunnighet.

Enligt enkätsvaren finns det en skillnad i måluppfyllelse mellan pojkar och flickor samt mellan huvudmännen. Pojkarna når målen i lägre utsträckning än flickorna. 8,9 procent av pojkarna och 7,6 procent av flickorna når inte målen för simkunnighet. I skolor med kommunal huvudman når eleverna målen i lägre utsträckning jämfört med elever i skolor med fristående huvudman, 8,4 procent jämfört med 7,6 procent av eleverna.

En jämförelse mellan tillsynsrapporten 2004 och denna uppföljning är inte möjlig att göra då definitionen av simkunnighet i förordningen om kursplaner för grundskolan (SKOLFS 2000:135) reviderades 2007.⁴

Diagram 1. Andel (%) elever som inte når målen för simkunnighet i årskurs 5 fördelat på kön och huvudman

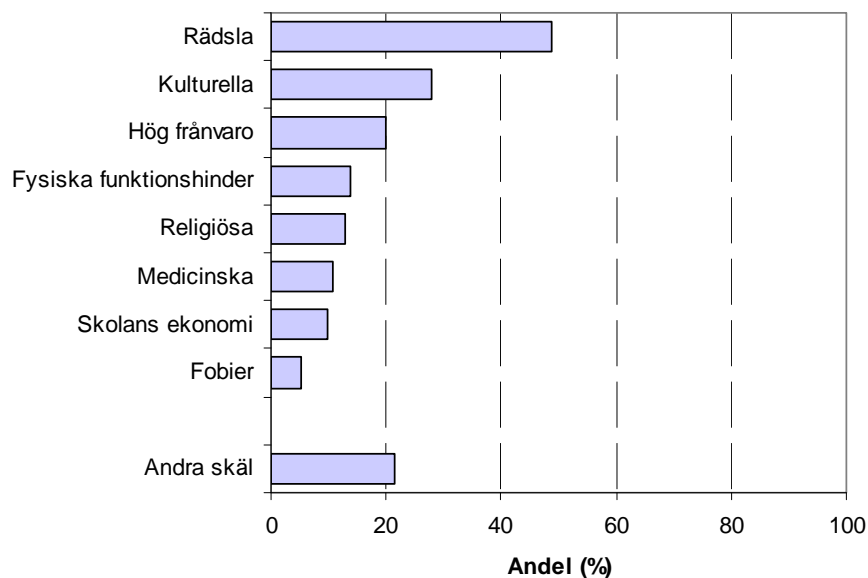
⁴ SKOLFS 2007:38

Orsaker till att eleverna inte når målen i simning

Lärarna fick besvara frågan om vilka orsaker det finns till att eleverna inte når målen i simkunnighet. I tillsynsundersökningen 2004 framkom ett antal orsaker till att eleverna i årskurs 5 inte uppnår målen för simkunnighet. I den här undersökningen har vissa av de alternativen återanvänts som fasta svarsalternativ. Lärarna kunde även i ett fritextalternativ ange andra skäl.

Följande redovisning avser skolor som hade elever som inte uppnådde målen i simkunnighet. Svaren redovisas inte efter andel elever utan efter andel skolor som angett orsak till att elever inte nått målen.

Diagram 2. Andel (%) skolor där lärare angivit orsaker till att eleverna inte når målen

I ungefär hälften av skolorna med elever som inte når målen hänvisade lärarna till att elevens rädsla för vatten var orsaken till att de inte når målen. Andelen lärare som angett fobier som orsak är däremot lägre, 6 procent. I de öppna svaren resonerar lärarna inte om rädsla men däremot påpekas vikten av att starta simundervisningen tidigt. Ovana vid vatten är ett problem om eleven startar sin undervisning senare under skoltiden.

Just ovana vid vatten är ett problem som lärarna speciellt pekar på när nyinvandrade elever ska nå målen. Den näst vanligaste orsaken som lärarna uppger, nästan var tredje skola, är kulturella orsaker. I de svar där idrottslärarna själva uppgett orsaker och kommenterat simundervisningen på skolan menar man bland annat att elever som är nyinvandrade till Sverige i stor utsträckning inte har någon vattenvana från besök i simhallar och bad utomhus. Eftersom deras föräldrar inte heller har vattenvana så prioriteras inte simträning av föräldrarna.

8 (13)

Var tredje skola som angett kulturella skäl som orsak till att eleverna inte når målen har även angett religion som orsak. Även här påpekas vikten av att få föräldrarna att förstå att simundervisningen är nödvändig. Drygt var tionde skola som har elever som inte når målen hänvisar till religion som orsak.

Hög frånvaro är en annan betydande orsak till att eleverna inte når målen. I var femte skola har idrottslärarna angett detta till att eleverna inte når målen i simning.

I drygt var tionde skola har idrottslärarna angett fysiska funktionshinder och/eller medicinska orsaker som anledning till att eleverna inte når målen. Nästan lika många har uppgett att skolans ekonomi är ett hinder för eleverna att nå målen. Avsaknaden av både tid och pengar gör att simundervisningen sker vid för få tillfällen och resor blir kostsamma då simhallen ligger långt bort från skolan.

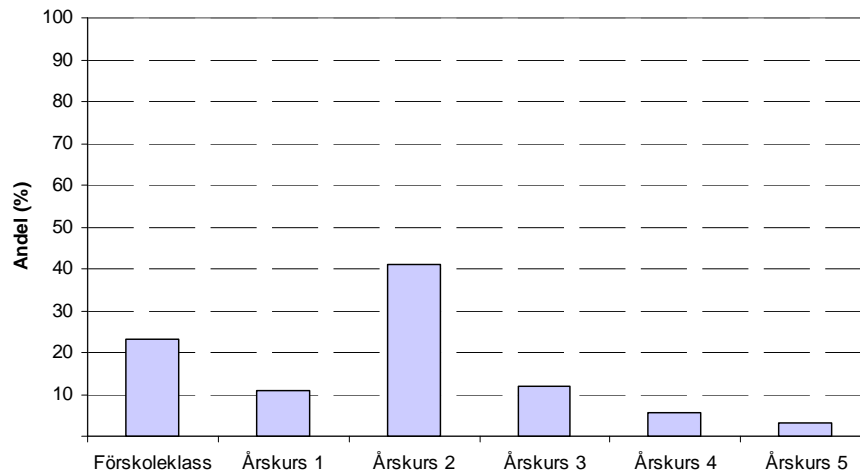
Bland de svar som idrottslärarna själva angett och som inte går att hänföra till de fasta svarsalternativen är dålig träning/bristande teknik den vanligast förekommande orsaken. Ungefär var tionde skola som har elever som inte uppnår målen har angett det som orsak.

Andra orsaker som idrottslärarna i lägre utsträckning uppger är organisatoriska orsaker som t ex för lite tid och dålig tillgång till simhall. Även skäl som att eleverna har dålig kondition och motoriska svårigheter förekommer. På ett antal skolor efterlyser även idrottslärarna ett större engagemang från föräldrarna för att eleverna ska lyckas nå målet.

Årskurs då simundervisningen startar

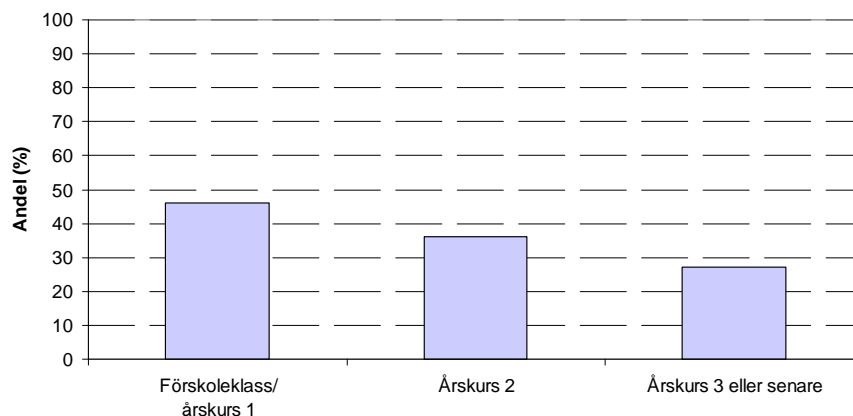
Grundskolorna startar inte sin simundervisning vid samma årskurs utan det ser olika ut. Tre av fyra idrottslärare uppger att eleverna påbörjar sin simundervisning innan årskurs 3. Här finns skillnader mellan skolor som grundar sig i att skolorna är olika organiserade vad gäller årskurser. Var fjärde skola som svarat att de startar undervisningen i år 4 eller 5 har inte lägre årskurser på skolan.

Diagram 3. Andel (%) skolor i respektive årskurs då simundervisningen påbörjas

När simundervisningen startar har betydelse för att eleverna ska uppnå målen i simkunnskap. Fler skolor där samtliga elever uppnår målen finner man bland de skolor som startat simundervisningen i tidig ålder. Diagrammet nedan visar att i nästan hälften av de skolor som startar sin simundervisning i förskoleklass eller i årskurs 1 når samtliga elever målen. Detta pekar på vikten av att eleverna tidigt får vattenvana för att nå målen i simkunnskap.

Diagram 4. Andel (%) skolor där samtliga elever når målen i simning fördelat på årskurs där skolan börjar sin simundervisning för eleverna.

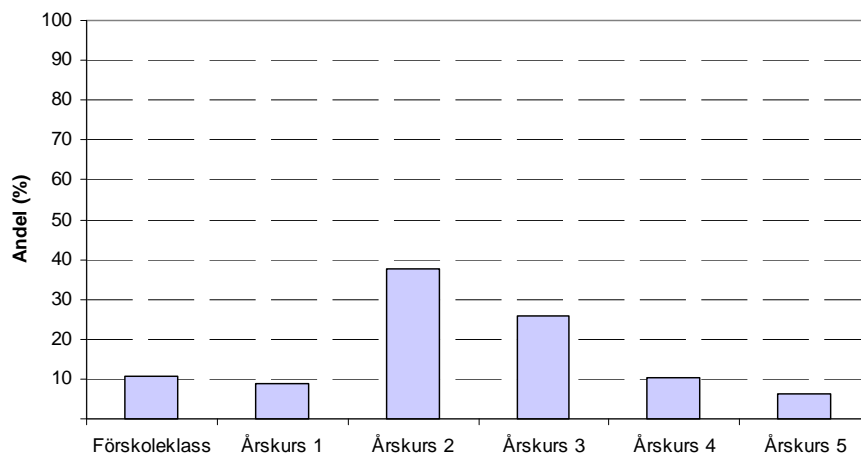
10 (13)

Kontroll av simkunnighet

På nästan samtliga skolor kontrolleras simkunnigheten genom praktiska prov. Endast en skola i undersökningen uppger att de kontrollerar med intyg från föräldrar.

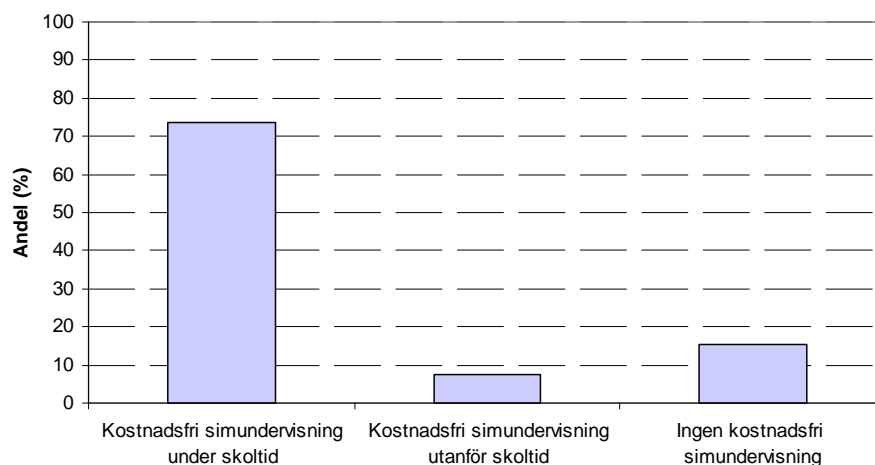
Åtta av tio skolor börjar kontrollera simkunnigheten i årskurs 3 eller tidigare. Hälften av skolorna genomför kontroll vid tre eller fler tillfällen. Var tredje skola vid två tillfällen och var femte skola kontrollerar simkunnigheten vid en årskurs.

Diagram 5. Andel (%) skolor där skolan tidigast påbörjar sin kontroll av simkunnigheten fördelat på årskurs

Åtta av tio skolor erbjuder kostnadsfri simundervisning för elever som inte uppnår målen i simkunnighet i årskurs 5. Tre av fyra skolor erbjuder denna extra undervisning under skoltid. I denna grupp finns även skolor som erbjuder kostnadsfri simundervisning både under och utanför skoltid. Ungefär var sjunde skola erbjuder ingen kostnadsfri simundervisning till elever som inte når målen i årskurs 5.

Diagram 6. Andel (%) skolor med möjlighet till kostnadsfri simundervisning om eleven inte når målen i årskurs 5

Kunskaper i bad-, båt- och isvett

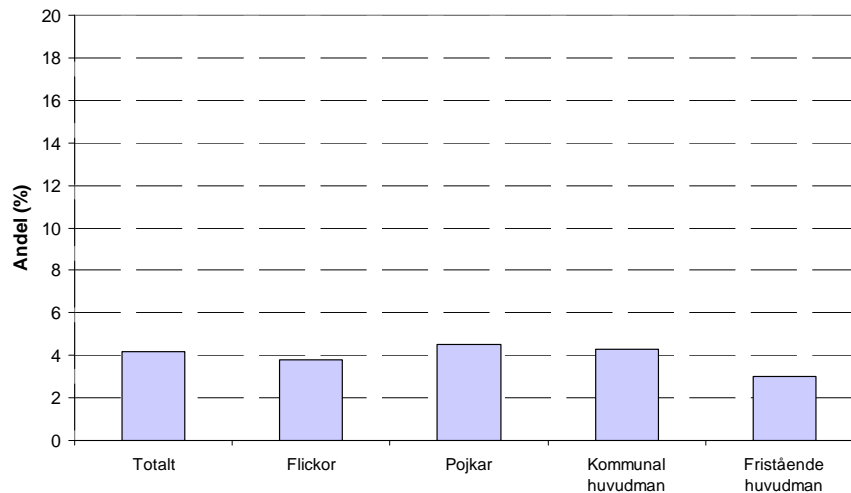
Idrottslärarna fick besvara frågan om antalet elever på deras skola som inte når målen om att:

- ha grundläggande kunskaper om bad-, båt- och isvett.

Andelen elever som inte beräknades nå målen i slutet av årskurs 5 våren 2010 var 4,2 procent vilket motsvarar 3 900 elever. Något fler pojkar jämfört med flickor når inte målen, 4,5 jämfört med 3,8 procent.

I undersökningen framkommer även en skillnad mellan skolor med kommunal respektive fristående huvudman. Det är en högre andel elever som inte har grundläggande kunskaper om bad-, båt- och isvett i de kommunala skolorna jämfört med de fristående skolorna, 4,2 respektive 3,0 procent.

Diagram 7. Andel (%) elever som inte når målen i grundläggande kunskaper om bad-, båt- och isvett i årskurs 5

Idrottslärarna fick uppge hur kunskaperna om bad-, båt och isvett kontrolleras på deras skola. Tester och prov nämns sällan i samband med kontroll av kunskaper kring detta mål.

Teoretisk undervisning är vanligast förekommande enligt idrottslärarna. Det kan handla om gruppsamtal, diskussioner, filmvisning och information där man hänvisar till Svenska livräddningssällskapets arbetsmaterial.

Även inslag av praktiska övningar nämns i vissa fall t ex isvaksträning och kontroll av badvett i simhallen. Mer ovanligt är att båtvettt kontrolleras praktiskt. På vissa skolor sker detta på hajker, utflykter och lägerskola.

För att praktiskt genomföra kontroller av målet påpekar t ex en idrottslärare att isvaksträning är väderleksberoende och går därför inte att genomföra varje år. Samtidigt har en annan skola löst den praktiska kontrollen med målet om isvett genom att gå till ishallen och genomföra tester.

12 (13)

En undersökning som genomförts av Svenska livräddningssällskapet visar också att kunskaperna om bad-, båt- och isvett inte kontrolleras genom praktiska prov i samma utsträckning som målen om simkunskap.⁵

⁵ Simkunnighet Barn i årskurs 5. Kartläggning bland Sveriges kommuner april 2009

Till ansvarig lärare för ämnet idrott och hälsa

Uppföljning av målen i idrott och hälsa avseende kunskaper i simning samt bad-, båt- och isvett

När målen för simkunnighet förtydligades i grundskolans kursplan för ämnet idrott och hälsa gav regeringen Skolverket i uppdrag att följa upp simkunnigheten hos elever i årskurs 5. Uppföljningen avser att ge en nationell bild av flickors och pojkars simkunnighet i årskurs 5.

Enkätens innehåll

Uppföljningen görs genom en enkät riktad till ansvarig lärare i ämnet idrott och hälsa i ett nationellt urval av skolor med elever i årskurs 5. Enkäten består av 2 sidor och avser att följa upp målen om att eleverna ska:

- *ha god vattenvana, vara trygg i vatten, kunna simma 200 meter, varav 50 meter på rygg, och hantera nödsituationer vid vatten,*
- *ha grundläggande kunskaper om bad-, båt- och isvett.*

Frågorna i enkäten handlar om antal elever, orsaker till att elever inte når målen för simkunnigheten, hur simkunnigheten kontrolleras och följs upp samt hur målet för grundläggande kunskaper om bad-, båt- och isvett kontrolleras.

Alla svar är viktiga

Eftersom undersökningen bygger på ett urval av skolor med årskurs 5 är det viktigt att vi får varje enkät fullständigt ifylld och returnerad. Det är även viktigt att ni returnerar ifylld enkät i det svarskuvert som finns bifogat så att vi kan registrera att ni inkommit med svar och inte behöver påminnas. Svaren kommer att redovisas på nationell nivå och inga uppgifter kommer att redovisas på skolnivå. Vi är tacksamma om ni svarar **senast den 17 maj 2010**.

Samråd har skett med Sveriges Kommuner och Landsting.

Tack på förhand!

Stockholm den 22 april 2010

Stefan Erson
Undervisningsråd
Telefon: 08-527 334 29
stefan.erson@skolverket.se

Simundervisning i årskurs 5 läsåret 2009/10

1. Hur många flickor och pojkar finns i årskurs 5 på er skola?

Antal flickor Antal pojkar

2. Hur många flickor respektive pojkar beräknas att inte nå målet enligt kursplanen i idrott och hälsa för årskurs 5 detta läsår vad gäller att:

- ha god vattenvana, vara trygg i vatten, kunna simma 200 meter, varav 50 meter på rygg, och hantera nödsituationer vid vatten

Antal flickor som inte når målet Antal pojkar som inte når målet

Om samtliga elever uppnår målet skriv siffran noll [0]

Fråga 3 ska fyllas i om någon elev inte når målet i fråga 2, gå annars till fråga 4

3. Vilka orsaker finns till att elever inte når målet? (Flera svarsalternativ är möjliga)

- Hög frånvaro
- Medicinska
- Fysiska funktionshinder
- Rädsla
- Fobier
- Religiösa
- Kulturella
- Skolans ekonomi
- Andra skäl, i så fall vilka.....

4. När börjar eleverna få simundervisning på er skola?

- Förskoleklass
- Årskurs 1
- Årskurs 2
- Årskurs 3
- Årskurs 4
- Årskurs 5

5. När kontrolleras simkunnigheten på er skola (flera svarsalternativ är möjliga)

- Förskoleklass
- Årskurs 1
- Årskurs 2
- Årskurs 3
- Årskurs 4
- Årskurs 5

6. Hur kontrolleras elevernas simkunnighet på er skola?

- Praktiska prov
 - Annat sätt, i så fall hur.....
-

7. Erbjuds eleverna kostnadsfri simundervisning om de inte når målet i årskurs 5?

- Ja, eleverna erbjuds kostnadsfri simundervisning under skoltid
- Ja, eleverna erbjuds kostnadsfri simundervisning utanför skoltid
- Nej

8. Hur många flickor respektive pojkar beräknas att inte nå målet enligt kursplanen i idrott och hälsa för årskurs 5 detta läsår vad gäller att:

- ha grundläggande kunskaper om bad-, båt- och isvett

Antal flickor som inte når målet Antal pojkar som inte når målet

Om samtliga elever uppnår målet skriv siffran noll [0]

9. Hur kontrolleras elevernas kunskaper i bad-, båt- och isvett på er skola?

.....

.....

10. Har du några kommentarer kring simundervisningen på er skola?

.....

.....

.....

Tack för din medverkan!

Skolverket

BILAGA